

ارجمال بر تاریخچه رادیو در ایران

۱۳۸۷-۱۳۱۹

قسمت دوم

نویسنده: گیتی کاوه

مقدمه

همان گونه که در قسمت نخست این مقاله در شماره قبلی (ویژه نامه رادیو ۱)، ذکر شد، گنجاندن تاریخچه رادیو در یک مقاله، عملی غیرمنطقی و غیرممکن خواهد بود. بنابراین در این مقاله، به حداقل‌ها، بسنده شده است. مطالب تفصیلی در کتاب تاریخچه رادیو ایران خواهد آمد. بنابراین کاستی‌های این مقاله، ناشی از ضرورت رعایت تعداد صفحات معمول یک مقاله است. پیشاپیش؛ از دست‌اندرکاران رسانه و خوانندگان، به دلیل اینکه نمی‌توان به همه مقاطع عطف رادیو پرداخت، پوزش می‌طلبیم.

رسانه رادیو، معاون رئیس سازمان صدا و سیما در حوزه صدا است. ویژگی‌ها، اهداف و وظایف عمومی این حوزه، (رادیو) جدا از آنچه در این خصوص و در مورد دیگر رسانه‌های ارتباط جمعی، در این مقاله ذکر شده، نیست. سعی معاونت صدا به همراه کلیه واحدهای آن، این است که با فراوانی و گوناگونی محتوا، سرعت عمل و مداومت انتشار، برنامه‌های اطلاعاتی - خبری، آگاهی‌سازی، فرهنگی، اجتماعی،

صدای جمهوری اسلامی ایران

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، سازمان رادیو-تلویزیون ملی ایران، به صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، تغییر نام داد. رادیوی ایران، ذیل «معاونت صدای جمهوری اسلامی ایران» با محتوای جدید به کار خود ادامه داد. ریاست این سازمان هر پنج سال یک‌بار توسط مقام معظم رهبری، انتخاب می‌شود. بالاترین مقام

مجله علمی
و پژوهشی

شماره ۹
آذر ۱۳۸۷

رادیویی آموزش عمومی و رسمی کشور از برنامه‌های آموزشی

نیروی

۷- تأمین، تخصص و توزیع هماهنگ منابع مورد نیاز برنامه‌های رادیویی

۸- برقراری ارتباط و هماهنگی لازم با فعالیت‌های سیاسی و برون مرزی در زمینه‌های مربوط

۹- برنامه‌ریزی کلی و اعلام سیاست و خط مشی فعالیت‌های رادیویی مراکز شهرستان‌ها

۱۰- نظارت و کنترل بر کمیت و کیفیت طراحی، ساخت و پخش

اقتصادی و تفریحی جذابی را با محوریت ارزش‌های دینی و انقلابی برای مخاطب میلیونی خود فراهم آورند و یاری‌رسان رهبران فکری و اجرایی کشور در امر توسعه ملی باشند.^{۷۳}

این رسانه در دوره جدید حیات خود محورهای زیر را به عنوان اهداف اصلی دنبال می‌کند:

۱- تعمیق تفکرات دینی در قالب برنامه‌های رادیویی با لحاظ ظرافت‌های هنری و عرضه آنها به مخاطبان رسانه^{۷۵}

۲- احیاء و ترویج ارزش‌های انقلاب.^{۷۶}

۳- الگوسازی: رادیو در مسائل تربیتی نگاه جدی به شیوه علمای، عرفا و بزرگان دین داشته و موظف است در برنامه‌های مختلف خود به ارائه الگو برای فرد، خانواده و جامعه بپردازد.^{۷۷}

۴- مقابله با تهاجم فرهنگی بیگانگان: در این خصوص خط‌مشی رسانه را رهبر کبیر انقلاب امام خمینی بیان داشته‌اند که: «شما باید با تبلیغ فرهنگ اسلامی، به دروغ‌پراکنی‌ها و صدا‌های خارجی، پاسخ دهید.»^{۷۸}

۵- اهداف آموزشی: در این خصوص، صداوسیما باید دانشگاهی همگانی باشد که راه و روش زندگی و تازه‌های جهان علم، سیاست و اندیشه‌های نوین و راهگشا را به زبان‌های رسا و باب فهم تمامی قشرها، به مردم بیاموزد.^{۷۹}

۶- اهداف اطلاع‌رسانی به مفهوم استفاده کامل از علوم زمان

۷- اهداف تفریحی - سرگرمی

اهداف جدید، نیاز به بازوان اجرایی جدید دارند. از این رو در نیروهای انسانی رادیو، تجدید نظر شده و شاعران، نویسندگان و هنرمندان انقلابی، برای تحقق اهداف و وظایف یاد شده به یاری این رسانه شتافتند.

در این برهه، رادیو دارای مأموریت و وظایف جدیدی به شرح زیر شده است:

مأموریت صدای جمهوری اسلامی ایران، طراحی، جذب طرح، تهیه، تولید و پخش برنامه‌های رادیویی شبکه‌های صدا، براساس سیاست‌های مصوب سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، در چارچوب اصول و خط‌مشی و برنامه‌هاست. وظایف رادیو عبارتند از:

۱- اخذ و شناخت سیاست‌های کشور از طریق مراجع ذیربط

۲- تولید و ساخت برنامه‌های رادیویی و زمینه‌سازی برای واگذاری

تولید برنامه‌ها به دیگران

۳- پخش برنامه‌های رادیویی در چارچوب سیاست‌های پخش مصوب سازمان

۴- ایجاد ارتباط، هماهنگی و همکاری با حوزه‌های مسئول

سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تحقیقاتی سازمان، جهت تنظیم طرح،

برنامه‌های رادیویی مراکز شهرستان‌ها

۱۱ - ایجاد ارتباط، هماهنگی و همکاری با مراکز رادیویی کشور جهت تأمین و مبادله منابع و پخش برنامه‌های تولید شهرستان‌ها
۱۲ - نظارت و کنترل بر چگونگی اجرای سیاست‌های مصوب

سازمان در حوزه فعالیت‌های صدا

۱۳ - اعمال ضوابط، استانداردها و نرخ‌های مصوب سازمان، جهت به‌کارگیری منابع مورد نیاز

۱۴ - اعمال روش‌های بهینه به کارگیری منابع در جهت رشد کمی و کیفی برنامه‌ها

۱۵ - تلاش و زمینه‌سازی برای انجام پژوهش‌های راهبردی جهت شناسایی و به‌کارگیری بهترین شیوه‌ها و مناسب‌ترین قالب‌ها برای برنامه‌های گوناگون رادیویی و نیز ارتباط با مخاطبین رادیو

۱۶ - سفارش به انجام تحقیقات برنامه‌های رادیو با مجموعه مأموریت‌های برشمرده شده پس از پیروزی انقلاب اسلامی آغاز به کار کرد.

لازم به توضیح است که در این میان از اواخر سال ۱۳۵۷ تا اواسط سال ۱۳۵۹، گروه‌های مختلف سیاسی نیز در رادیو رفت و آمد داشته و سعی هر یک بر این بود که پرنفوذتر و مؤثرتر از دیگری، امکانات رادیو را به خدمت اهداف گروهی خود درآورد. اما رفته‌رفته، با توجه به اوضاع سیاسی - اجتماعی آن دوره و نیز عدم استقبال از سوی مردم و حضور فعال نیروهای اصیل انقلابی و در خط امام، موجب شد که آنان به تدریج جای خود را تنگ دیده و به آرامی از رادیو بیرون بخرزند.^{۸۰}

نیروهای جدید رادیو از انواع کانون‌های فرهنگی کشور همچون آموزش و پرورش، حوزه‌های علمی دینی، نهادهای انقلابی تأسیس شده پس از انقلاب و نیز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، به رادیو پیوستند و در کنار کارکنان قدیمی به تولید برنامه پرداختند.

رادیو تا سال ۱۳۷۶ با شبکه سراسری و رادیو دو به کار خود ادامه داد، اما ضرورت‌های فرهنگی جامعه انقلابی، تأسیس شبکه‌های جدیدی را ایجاب می‌کرد.

شبکه سراسری، یکی از وسیع‌ترین حوزه‌های پوشش رادیویی در سطح کشور را داراست. مخاطب این شبکه، عموم مردم هستند. پیام‌های ارسالی آن، کلیه مسائل مربوط به فرهنگ، اجتماع، اقتصاد، و سیاست است که با زبان و نگارش خاص رادیویی و همه فهم، آماده و ارسال می‌شود.

شبکه سراسری در واقع ادامه همان رادیو ایران قبل از انقلاب اسلامی است.

گویا اقبال رادیو در ایران چنین است که شروع‌ها را باید با جنگ سپری کند؛ سال‌های اولیه افتتاح رادیو در ایران مصادف با جنگ جهانی دوم بود و سال‌های آغاز فعالیت رادیو بعد از انقلاب نیز با جنگ

تحمیلی ایران و عراق متقارن شد. جنگی که بعد از جنگ جهانی دوم، سنگین‌ترین جنگ کلاسیک جهان معاصر بود و چه رسانه‌ای بهتر از رسانه رادیو می‌توانست در دوران سخت و تاریک جنگ به کمک ملت بشتابد؟

با همین ضرورت، رادیو ارتش در سال ۱۳۶۰ تشکیل شد. سید حسن حسینی؛ شاعر فقید معاصر، که در آن زمان افسر وظیفه بود، در آن سمت سردبیری داشت.

سعی کاکنان رادیو ارتش بر این بود که جریانی از کار رسانه‌ای مبتنی بر اصل هدایت و بسیج روانی جامعه در حال انقلاب و جنگ را به خوبی مدیریت کنند.^{۸۱}

پس از رادیو ارتش، با توجه به طولانی و گسترده شدن جنگ تحمیلی، طی سال‌های ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵ رادیو جبهه شکل گرفت. هدف این رادیو تهییج رزمندگان اسلام در آستانه و یا در طول یک عملیات، ایجاد و تداوم شادابی روحیه آنان و مردم بود. رسالتی بس عظیم که به عهده گروهی جوان گذاشته شده بود که میانگین سنی آنها بیش از ۲۵ سال نمی‌شد، کاری که فقط در سایه پرهیز از خودخواهی، تبلی، بی‌صدافتی، تک‌روی و نیز روحیه ایثار، تلاش، صداقت و کارگرویی تمام عیار ممکن بود.

رادیو جبهه با همه حساسیت‌های کاری و رسانه‌ای که داشت از روز نخست، فعالیت خود را با سه ساعت برنامه در طول روز آغاز کرد. امکانات این رادیو بسیار محدود و در حداقل ممکن بود. این رادیو در فضای ساختمان قدیمی میدان ۱۵ خرداد (میدان ارگ) و با یک تیم سه - چهار نفره، آغاز به کار کرد. این برنامه مجبور بود به دلیل شرایط حساس و خاص جامعه، استانداردهای برنامه‌سازی رادیو را در هم

گویا اقبال رادیو در ایران چنین است که شروع‌ها را باید با جنگ سپری کند؛ سال‌های اولیه افتتاح رادیو در ایران مصادف با جنگ جهانی دوم بود و سال‌های آغاز فعالیت رادیو بعد از انقلاب نیز با جنگ تحمیلی ایران و عراق متقارن شد. جنگی که بعد از جنگ جهانی دوم، سنگین‌ترین جنگ کلاسیک جهان معاصر بود و چه رسانه‌ای بهتر از رسانه رادیو می‌توانست در دوران سخت و تاریک جنگ به کمک ملت بشتابد؟

جنگ یک بحران جدی بود و رادیو جبهه توانست به خوبی این بحران را مدیریت کند. رادیو جبهه پس از قبول قطعنامه و پایان جنگ نیز به فعالیت خود ادامه داد و این بار وظیفه‌اش حفظ روحیه رزمندگان آزاد شده از اسارت و به شهر برگشته و نیز آماده کردن مردم برای مقابله با ادامه محاصره اقتصادی و تهاجم فرهنگی ابرقدرت‌ها بود. از این نظر می‌توان گفت شاید در طول تاریخ رسانه رادیو در دنیا، هیچ رسانه‌ای تا این حد درگیر ابعاد مختلف زندگی مخاطبان و ملت خود نبوده است. ۸۲.

در گیرودار جنگ در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۶۲ با پیام مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رادیو قرآن صدای جمهوری اسلامی ایران، با روزانه سه ساعت تولید، آغاز به کار کرد. هدف از تأسیس این رادیو، ترویج فرهنگ قرآنی در سطح جامعه بود. در برنامه‌ریزی این راوی، سه وجه قرائت قرآن، تدبیر در آن و نیز تمسک به آن، قرار گرفته است.

ساعات پخش این رادیو به تدریج افزایش یافت تا اینکه در اول رمضان ۱۴۱۸، مصادف با دی ماه ۱۳۷۶ رادیو قرآن به عنوان یک شبکه و مستقل، در چهاردهمین سالگرد تأسیس خود با ۲۴ ساعت پخش به فعالیت خود ادامه داد.

این شبکه با چند گروه فعال تلاوت، همخوانی، مدیحه‌سرایی، علوم و معارف قرآنی، مسابقات و خبر، برنامه‌های متنوع و تلاوت‌های دلنشین قاریان برجسته را پخش می‌کند.

شبکه تهران، دیگر شبکه‌ای است که در تاریخ ۱۳۷۲/۶/۱ با چند ساعت برنامه در روز فعالیت خود را آغاز کرد. جایگاه و نقش تهران در مسیر توسعه ملی، به‌عنوان مرکز ثقل سیاست، فرهنگ و اقتصاد جامعه از یک سو و الگوهای حال و آینده شهرها و روستاهای ایران از سوی دیگر وجود این شبکه را ایجاب نمود. این شبکه از تاریخ ۱۳۷۵/۵/۱۳، با ۲۴ ساعت پخش برنامه برای مخاطبان استان تهران، فعالیت خود را آغاز کرده و ادامه می‌دهد.

در میان شهرهای استان تهران، شهرستان کرج به عنوان یک منطقه استراتژیک و سوق‌الجیش بومی، مسائل خاص خود را داراست، از این رو با ضرورت توجه به مسائل شهروندان محترم این شهرستان، صدای کرج در سال ۱۳۷۶، به عنوان یک رادیوی محلی آغاز به کار کرد و پس از چند سال فعالیت، به عنوان یک مرکز مستقل به فعالیت خود ادامه داد.

شبکه دیگری که در تاریخ آذر ۱۳۷۲ کار خود را با ۱۵ ساعت پخش روزانه آغاز کرد، شبکه پیام بود. این شبکه در اول اردیبهشت سال ۱۳۷۵ ساعت پخش خود را به ۲۴ ساعت رساند.

محتوای شبکه پیام، موسیقی، اخبار و گزارش‌های ترافیکی است. البته موسیقی در این شبکه بیشترین سهم را داراست. این شبکه تا

ریخته و در هر برنامه، ۲/۵ برابر بیش از استاندارد، کلام داشته باشد. فقط همین مسئله می‌تواند حجم سنگین کار رسانه‌ای رادیو جبهه و فشارکاری که بر نویسندگان آن وارد می‌شد را در آن دوران نمایان سازد. برای هر برنامه سه ساعته، هشت ساعت لازم بود. رادیو جبهه به طور جدی، درصدد دریافت دقیق پیام‌ها و درخواست‌های جامعه و پاسخگویی منسجم به آنها برآمد. جامعه مخاطب این رادیو، محیط جبهه و پشت جبهه بود. میان این دو طیف، باید پیام‌هایی ردوبدل می‌شد تا هم نگرانی‌های خانواده‌ها و رزمنده‌ها از یکدیگر را رفع کرده و نیز ارتباط کسانی را که در پشت جبهه دچار مسئله و تردید می‌شدند، دوباره برقرار کند. دغدغه‌های رزمندگان، نسبت به روند جاری زندگی در شهرها نیز برطرف می‌شد. به‌طور خلاصه، رادیو جبهه به مجموعه‌ی این مخاطبان کمک می‌کرد تا با وجود شرایط دشوار جنگ در قالب یک ملت با هدف و آرمان مشترک ایثارگرانه نسبت به آرمانشان ظاهر شوند.

رادیو جبهه توانست از همان ابتدا رادیو را به خط مقدم جبهه تبدیل کند. این شبکه اثبات کرد، رسانه رادیو بهترین رسانه برای تحقق انتقال ناگهانی از یک وضعیت فرهنگی - سیاسی به یک وضعیت جدید است.

۸- گسترش شور و نشاط و امید

این شبکه با توجه به اهداف خود و نیروی انسانی جوان شاغل در آن، بنیانگذار دیدگاه‌های جدیدی در حوزه ادبیات رسانه در وجوه و عناصر مختلف رادیویی بوده است. این شبکه، در حال حاضر یکی از شبکه‌های پرمخاطب صدای جمهوری اسلامی ایران است.

رشد فزاینده جمعیت کشور طی سه دهه اخیر، توجه ویژه به امر ورزش همگانی را ضروری ساخت. از این رو در سال ۱۳۷۸ شبکه اختصاصی ورزش تأسیس شد. این شبکه در همان بدو تأسیس با استقبال مردم روبرو شد و به سرعت ساعات پخش خود را افزایش داد. شبکه ورزش به علت اطلاع‌رسانی دقیق و روزآمد و پخش مستقیم مسابقات ورزشی، به شدت مورد توجه مخاطبان خود قرار داشته و نقش بسیار مهمی را در تقویت روحیه و تشویق مردم به ورزش ایفا می‌کند.

پخش برنامه‌های زنده، شاد و متنوع، برنامه‌های علمی و بررسی نقاط قوت و ضعف ورزش کشور در رشته‌های مختلف از عمده فعالیت‌های این شبکه است. ۸۳

از آنجا که کشوری پهناور، با جمعیت کثیر و اقلیم‌های گوناگون همچون ایران نیازمند برخورداری از آگاهی و دانش زیاد در حوزه بهداشت و سلامت است- چرا که هزینه‌هایی که هر فرد، هر خانواده و در نهایت هر دولت، صرف مبارزه با بیماری می‌کند چندین برابر هزینه‌ای است که صرف مریض نشدن باید کرد- شبکه سلامت در ۲۱ آبان ۱۳۸۱ راه‌اندازی شد تا در موضوع سلامت، بهداشت، امور پزشکی و کلیه موضوع‌های فرعی مرتبط با آن، به ساخت برنامه و آگاه‌سازی مردم بپردازد. این شبکه به دلیل طرح مسائل علمی به زبان ساده که مورد علاقه و نیاز مردم است، مورد توجه عده بسیاری از مخاطبان قرار گرفت.

شبکه صدای آشنا نیز در تاریخ ۲۹ بهمن ۱۳۸۳ با هدف ساخت برنامه برای ایرانیان خارج از کشور تأسیس شده است. ایرانیانی که اگرچه فرسنگ‌ها از وطن خود دورند اما ریشه‌ها و علقه‌هایشان در خاک همین مرز و بوم جای دارد. شبکه صدای آشنا سعی دارد با پخش ۲۴ ساعته برنامه‌های خود، با آبیاری این ریشه‌ها، همواره اصالت‌ها، آداب و رسوم و سنن ایرانی را در اذهان و قلب ایرانیان زنده نگه داشته و تقویت کند.

از دیگر شبکه‌های تأسیس شده در صدای جمهوری اسلامی ایران، شبکه گفت‌وگو است که بحث‌های مختلف اندیشه‌ای را در قالب گفت‌وگو به سمع شنوندگان می‌رساند. این شبکه که در تاریخ ۲۷ اردیبهشت ۱۳۸۵ تأسیس شده است، در حوزه‌های سیاسی و فرهنگی، متفکران مختلف را با آرای بعضاً متفاوت و متضاد، گرد هم آورده و

زمستان ۱۳۸۶ تنها شبکه موسیقی کشور محسوب می‌شد.

موسیقی و گزارش‌های خاص این شبکه به ویژه گزارش‌های ترفیکی، جزء دلایلی است که باعث شده شبکه پیام، مخاطبان سرگردان رادیو را که به دنبال پخش خبر و موسیقی بودند، به خود جذب کند.

از شبکه‌های رادیویی دیگری که در صدای جمهوری اسلامی ایران افتتاح شد، شبکه معارف است که در سال ۱۳۷۶ با ۱۳ ساعت پخش برنامه تأسیس شد. هدف این شبکه، بسط و نشر معارف اسلامی است. از آنجایی که حوزه علمیه قم یکی از پایگاه‌های اصلی معارف اسلامی است، تشکیلات این شبکه در قم مستقر شد. این شبکه از سال ۱۳۷۸ با پخش ۲۴ ساعت برنامه، به فعالیت خود ادامه داد.

لازم به توضیح است که این شبکه از هیچ نوع موسیقی، در برنامه‌های خود استفاده نمی‌کند و بخش آوایی آن محدود به تواشیح، آواز بدون ساز، دکلمه و غیره است.

شبکه سراسری رادیو، تا سال ۱۳۷۶ به صورت دو کانال رادیویی ۱ و ۲ فعالیت داشت، اما از آن پس بنا به ضرورت‌های خاص فرهنگی - اجتماعی، رادیو ۲ از این شبکه جدا شد و در آغاز سال ۱۳۷۸ به شبکه فرهنگ، تغییر نام داد.

این شبکه، اهتمام به مباحث فرهنگی، هنری، ادبی و به ویژه مباحث فکری معاصر داشته و در کنار آن، پخش موسیقی وزین به ویژه موسیقی ایرانی را در دستور کار خود قرار داده است.

پاسخگویی به نیازهای فرهنگی جامعه، از اهداف اصلی این شبکه است که نشان از اهتمام صدای جمهوری اسلامی ایران به مقوله فرهنگ به-ویژه، فرهنگ شنیداری است.

از آنجایی که اکثریت جمعیت در ایران را جوانان تشکیل می‌دهند، شبکه جوان صدای جمهوری اسلامی ایران در تاریخ چهارم اسفند ۱۳۷۵، با ۱۳ ساعت پخش برنامه، آغاز به کار کرد. اهداف این شبکه به اجمال عبارتند از:

- ۱- تعمیق و گسترش فرهنگ در میان جوانان
- ۲- آشنا ساختن جوانان با زمینه‌های تحقق انقلاب اسلامی
- ۳- هوشیار کردن آنان نسبت به مقوله تهاجم فرهنگی
- ۴- حساس کردن جوانان نسبت به فرهنگ خودی در جهت بازیابی ارزش‌های پیدا و نهان آن

۵- ترغیب جوانان برای تلاش‌های سیاسی براساس رهنمودهای امام خمینی (ره)

۶- یاری دادن جوانان مستعد و راهنمایی آنان جهت شکوفایی

استعدادهای فرهنگی - هنری

۷- پر ساختن اوقات فراغت

و پژوهش مدون می‌شود تا خلأ جدی کمبود منابع مربوط را در این حوزه، در نزد مجامع عمومی و حرفه‌ای تا حد امکان برطرف کند. اداره کل اطلاعات و برنامه‌ریزی، یکی دیگر از ستادهای مهم و قدرتمند رادیو است که به انواع فعالیت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در زمینه‌های مختلف و مورد نیاز این رسانه می‌پردازد. لازم به ذکر است که آنچه شنوندگان رادیو از سال ۱۳۱۹ تا به امروز شنیده‌اند، حاصل تلاش هزاران هزار انسان مستعد و علاقه‌مند به این مرزوبوم، در مشاغل مختلف بوده است که در پایان این مقاله تلاش همگی آنان را ارج می‌نهیم.

پی‌نوشت‌ها:

- ۷۴ - سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، اداره کل تحقیق و توسعه صدا، بررسی ویژگی‌ها و قابلیت‌های رادیو در فرایند توسعه ملی، تهران: اداره کل تحقیق و توسعه صدا، تیر ۱۳۷۶، ص ۳-۱۰
- ۷۵ - لاریجانی، علی، گفتگو با مجله سروش، سروش، شماره ۸۲۹، اسفند ۱۳۷۵، ص ۴
- ۷۶ - آیت‌الله خامنه‌ای، دیدار با مدیران و مسئولان پخش رادیو، تهران: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۳/۸/۱۸.
- ۷۷ - لاریجانی، علی، گردهم‌آیی مدیران کل مراکز صداوسیما استان‌ها، ماهنامه صداوسیما، شماره ۲۰۰، مرداد ۱۳۷۳، ص ۳
- ۷۸ - صحیفه نور. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۶۴، ج ۱۷، ص ۱۵۷.
- ۷۹ - لاریجانی، علی، مراسم گشایش دومین جشنواره تولیدات برنامه‌های مراکز، ماهنامه صداوسیما، شماره ۱۹۸، اردیبهشت ۱۳۷۳، ص ۲.
- ۸۰ - سدیفی، مهدی، مصاحبه چاپ نشده، زمستان ۱۳۸۶.
- ۸۱ - نورشاهی، حسین، ما در رادیو چه، معیارها را به هم ریختیم. مجله رادیو، شماره ۳۰، دی ۱۳۸۴، ص ۷۷
- ۸۲ - همان، ص ۸۲-۸۰
- ۸۳ - کاوه، گیتی، شصت سال رادیو در ایران، تهران: اداره کل تحقیق و توسعه صدا، ۱۳۷۹، ص ۷۳-۴۳

بدین طریق به رسالت ترویج آزاداندیشی از طریق رسانه رادیو بیش از پیش یاری می‌رساند. دیگر شبکه‌های تأسیس شده که حاصل گسترش و پیچیدگی روابط تجاری و بازرگانی در جامعه است، شبکه رادیویی تجارت است که در تاریخ ۲۹ مهر ۱۳۸۶ افتتاح شده و اهتمام به پخش برنامه با موضوع و مباحث روز اقتصادی و بازرگانی دارد. اطلاع‌رسانی روزآمد، سریع، به هنگام و لحظه به لحظه تحولات جاری در زمینه‌های مختلف اقتصادی، عملیات بانکی، ارز و دهها موضوع دیگر باعث شده است این شبکه خیلی زود مخاطبان را به خود جذب کند.

در جهان امروز که به مدد تکنولوژی‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی دهکده جهانی، فاصله‌های نژادی، زبانی و منطقه‌ای حذف شده است، لازم بود تا صدای جمهوری اسلامی نیز، علاوه بر تأسیس شبکه‌های مورد نیاز در محیط سنتی این رسانه، به تأسیس و راه‌اندازی شبکه‌ای در محیط جدید اقدام کند. از این رو شبکه ایران صدا به عنوان صدای رسمی جمهوری اسلامی ایران، در تاریخ ۸ بهمن ۱۳۸۶ در فضای WEB، راه‌اندازی شد تا با تولید و پخش برنامه‌های متنوع و جذاب در موضوعات مختلف، پرچم جمهوری اسلامی ایران را در دنیای رسانه‌های جدید به اهتزاز درآورد و مخاطبان علاقه‌مند به ایران و ایرانی را از برنامه‌های خود بهره‌مند سازد.

صدای جمهوری اسلامی ایران که در طول حیات رسانه‌ای خود و نیز در غوغای تکنولوژیکی و زندگی مدرن، پرداختن به ضرورت‌ها را همواره مدنظر داشته و مقدس‌ترین، مهم‌ترین و اولین نهادی را که هر انسانی در آن رشد و نمو می‌کند را از یاد نبرده است، در اواخر سال ۱۳۸۶، به تأسیس شبکه خانواده اقدام کرد.

بی‌شک اداره ۱۴ شبکه رادیویی که به عنوان واحدهای صف و خط مقدم این رسانه مهم و بزرگ فعالیت می‌کنند، نیازمند تشکیلاتی قوی و منسجم در حوزه ستاد و پشتیبانی است. فرستنده‌های رادیو، طی سال‌های حیات خود، توسط بخش‌های فنی که از آنها به عنوان ناشناسانی پشت امواج یاد می‌شود، ذیل اداره کل بهره‌برداری فنی معاونت صدا، اداره می‌شود.

آرشیو رادیو که هسته اولیه آن قبل از افتتاح این رسانه در ایران با تهیه صفحات موسیقی از لندن تشکیل شده بود، هم‌اکنون بزرگ‌ترین گنجینه فرهنگ شنیداری ایران است. این آرشیو، دارای مجموعه‌های موسیقی ایرانی به ویژه موسیقی سنتی، منابع سخنرانی، گزارش‌ها، مصاحبه‌ها، انواع منابع مذهبی و دهها مجموعه دیگر است که شبانه‌روز مشغول رساندن محتوای مورد نیاز برنامه‌سازان رادیویی است.

تجربیات وسیع رسانه رادیو در ایران و جهان، سال‌هاست که توسط واحد ستادی اداره کل پژوهش و معاونت صدا از طریق ترجمه، تألیف